

Inhoud

Voorwoord 11

Inleiding 17

Deel I Ethische reflectie 19

1 Wat is ethische reflectie en waarom is het belangrijk? 21

1.1 Eigen welzijn 22

1.2 Algemeen welzijn 25

1.2.1 Afhankelijkheid van andere mensen 25

1.2.2 Jouw welzijn en het welzijn van anderen van wie je afhankelijk bent 26

1.2.3 Jouw bijdrage aan het algemeen welzijn 28

1.3 Welzijn op lange(re) termijn 31

1.3.1 Algemene kennis over welzijn 31

1.3.2 Onzekerheid 33

1.4 Op gezag aannemen of zelfstandig nadenken? 34

1.5 Zelfstandig nadenken op praktische wijze 36

1.6 Het ethische perspectief 37

1.6.1 De ethische vraag 38

1.6.2 Ethisch goed 39

1.7 Als je zelf een van de betrokkenen bent 40

1.8 Internationaal 43

1.9 Samenvatting 45

Vragen 46

2 Normen, waarden en rechten 47

2.1 Morele normen 48

2.1.1 Geboden en verboden 48

2.1.2 Vier dimensies van morele normen 49

2.2 Morele rechten 52

2.2.1 Vier dimensies van morele rechten 53

2.2.2 Het zelfbeschikkingsrecht 53

2.2.3 Autonomie 54

2.3	Morele waarden	58
2.3.1	Draagvlak	58
2.3.2	Gelijkwaardigheid	58
2.3.3	Rechtvaardigheid	66
2.4	Moeten of mogen	69
2.4.1	Moreel perspectief	69
2.4.2	Ethisch perspectief	69
2.4.3	Enige voorbeelden	71
2.5	Samenvatting	72
	Vragen	73
3	Nadenken over de goede keuze	75
3.1	Twee mogelijkheden om een ethische keuze te maken	76
3.2	Is iets ethisch verdedigbaar?	77
3.2.1	Een morele norm als ethisch goede norm erkennen	78
3.2.2	Stappenplan	80
3.2.3	Toepassing van het stappenplan op de casus	83
3.2.4	Complexiteit situaties	85
3.3	Enige voorbeelden, verbredingsstof	86
3.3.1	Ongeluk en alcohol	86
3.3.2	Omkoping	89
3.3.3	Kinderarbeid	91
3.3.4	Overdragen van dief aan politie	92
3.4	Ethisch gezien de beste/betere keuze maken	94
3.5	Methode voor het bepalen van de betere ethische keuze (verdiepingsstof)	99
3.5.1	Stappenplan voor het maken van de betere ethische keuze	100
3.5.2	Toepassing van het stappenplan op de casus	101
3.6	Samenvatting	105
	Vragen	106

4	Ethisch gedrag bevorderen en het ethische moeten	109
4.1	Sancties en beloning	111
4.2	Persoonlijke principes	111
4.2.1	Twee voordelen van persoonlijke principes	112
4.2.2	Persoonlijke principes en ethisch handelen	114
4.3	Werken aan jezelf	114
4.4	Verbondenheid	117
4.4.1	Op rationele wijze een beeld vormen van anderen	117
4.4.2	Empathisch vermogen	118
4.4.3	Mate van verbondenheid	119
4.5	Afhankelijkheid van anderen verhogen	121
4.6	Welbegrepen eigenbelang	121
4.7	Voorbeeldgedrag	124
4.8	Welzijn	125
4.9	Morele structuur	125
4.10	Ethische gevoeligheid	126
4.11	Nudging	127
4.12	Begrip van psychologie en sociologie	129
4.13	Enige voorbeelden	130
4.14	Het ethische moeten	133
4.14.1	Redenen om een ethisch gebod/verbod aan jezelf op te volgen	133
4.14.2	Wanneer je ethisch iets moet doen wat moreel verboden is	134
4.15	Samenvatting	135
	Vragen	137
	Samenvatting deel I	138

Deel II Ethisch reflecteren toegepast op bijzondere gebieden 141

- 5 Ethiek en het digitale tijdperk 143**
 - 5.1 Privacy 144
 - 5.1.1 Privacywetgeving 144
 - 5.1.2 Privacy op het werk 148
 - 5.2 Auteursrecht en plagiaat 150
 - 5.2.1 Auteurswet 150
 - 5.2.2 Plagiaat 152
 - 5.2.3 Open source en open content 154
 - 5.3 Normen en waarden voor internet 154
 - 5.3.1 Google en reputatieschade 155
 - 5.3.2 Vrijheid van meningsuiting 156
 - 5.3.3 Smaad, laster, belediging 159
 - 5.3.4 Morele normen voor internet 160
 - 5.3.5 Verkeerde doelgroep 162
 - 5.4 Samenvatting 164
 - Vragen 165
- 6 Ethiek van organisaties 167**
 - 6.1 Wat is maatschappelijk verantwoord ondernemen? 168
 - 6.2 Planet 169
 - 6.3 People 171
 - 6.4 Rol van de Nederlandse overheid in MVO 173
 - 6.5 Motivatie voor MVO 174
 - 6.5.1 Sanctie of beloning 175
 - 6.5.2 Principes 177
 - 6.5.3 Verbondenheid 177
 - 6.5.4 Welbegrepen eigenbelang 178
 - 6.5.5 Welzijn 179
 - 6.6 MVO of Greenwashing? 179
 - 6.6.1 ISO-certificering 180
 - 6.6.2 MVO-keurmerken of labels 181
 - 6.6.3 Monitoring van ngo's 181
 - 6.7 Samenvatting 182
 - Vragen 183

7	Beroepsethiek	185
7.1	Problemen die voortkomen uit een persoonlijke levensovertuiging	185
7.2	Misstanden	186
7.2.1	Klokkenluiden	186
7.2.2	Werk weigeren	189
7.3	Discutabele kwesties	191
7.4	Samenvatting	191
	Vragen	192
8	Ethiek van leven en dood	195
8.1	Levensbeëindiging bij autonome mensen (euthanasie)	196
8.1.1	Euthanasie	196
8.1.2	Enkele argumenten voor en tegen euthanasie	199
8.2	Levensbeëindiging bij heteronome mensen	202
8.3	Analyseschema voor het maken van een ethische keuze rondom levensbeëindiging bij heteronome mensen	203
8.3.1	Is levensbeëindiging bij heteronome mensen moord?	204
8.3.2	Drie perspectieven	204
8.3.3	Stappenplan	206
8.4	Levensbeëindiging bij een subject in een onherstelbaar coma	206
8.4.1	Persoon of niet?	207
8.4.2	Tweede en derde perspectief	208
8.4.3	Wilsbeschikking	208
8.5	Levensbeëindiging bij bejaarden in het eindstadium van dementie	210
8.6	Abortus	211
8.6.1	Historische en culturele achtergrond	214
8.6.2	Abortuswetgeving	215
8.6.3	Is abortus moord?	217
8.6.4	Tussenposities	220
8.6.5	Het tweede perspectief	221
8.6.6	Ethische analyse	222
8.7	Levensbeëindiging bij pasgeboren ernstig gehandicapte baby's	223
8.8	Samenvatting	224
	Vragen	225
	Literatuurlijst	227
	Index	233
	Over de auteur	237